

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2015

YEARBOOK

2015

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015
YEARBOOK

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Нина Даскаловска
проф. д-р Махмут Челик
доц. д-р Ранко Младеноски
м-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Луси Караниколова
проф. д-р Толе Белчев
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Марија Кусевска
доц. д-р Нина Даскаловска
доц. д-р Марија Кукубајска
доц. д-р Драгана Кузмановска
виш лектор м-р Снежана Кирова
м-р Весна Коцева

Главен уредник

доц. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
лектор м-р Биљана Петковска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“–Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph. D.
Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Mahmut Celik, Ph.D.
Docent Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M. A.

Editorial staff

Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Lusi Karanikolova, Ph. D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Marija Kusevska, Ph.D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Marija Kukubajska, Ph.D.
Docent Dragana Kuzmanovska, Ph.D.
Senior Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Docent Svetlana Jakimovska, Ph.D.

Editor in chief

Docent Eva Gjorgjievska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Lecturer Biljana Petkovska, M.A.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip
Faculty of philology
Krste Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

д-р Марија ЛЕОНТИЌ ПОТЕКЛЮ, АДАПТАЦИЈА И СЕМАНТИКА НА ТУРСКИОТ СУФИКС -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija LEONTIC, Ph. D. ORIGIN, ADAPTATION AND SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) IN TURKISH AND MACEDONIAN LANGUAGE	11
Делфина ЈОВАНОВА НИКОЛЕНКО д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА СЕМАНТИКАТА НА ЈАЗИКОТ ВО РУБРИКАТА „САКАМ ДА КАЖАМ“ ВО ДНЕВНИОТ ВЕСНИК „ВЕСТ“ Delfina JOVANOVA NIKOLENKO I Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD THE SEMANTICS OF THE LANGUAGE IN THE RUBRIC „SAKAM DA KAZAM“ IN THE DAILY NEWSPAPER „VEST“	21
д-р Јаготка СТРЕЗОВСКА д-р Билјана ИВАНОВСКА ЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТ КОН ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО СТРУЧНИОТ ЛЕКСИЧКИ ФОНД НА ЈАЗИКОТ д-р Jagotka STREZOVSKA, PhD д-р Biljana IVANOVSKA, PhD LINGUISTIC REVIEW TOWARDS FOREIGN AND LOANWORDS IN THE PROFESSIONAL LEXICAL LANGUAGE FOND.	29
м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА м-р Крсте ИЛИЕВ ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ Natalija POP ZARIEVA Krstel ILIEV THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG	39
м-р Македонка ДОДЕВСКА д-р Веселинка ЛАБРОСКА ПРЕГЛЕД НА ЛЕКСИКАТА НА ОВЧЕПОЛСКИОТ ДИЈАЛЕКТ И НА СЛОВЕНЕЧКОГОРИШКИОТ (ГОРИЧАНСКИ) ДИЈАЛЕКТ СПОРЕД ПОТЕКЛОТО Makedonka DODEVSKA, Mr. Veselinka LABROSKA, Ph. D. THE REVIEW OF THE LEXICAL VOCABULARY OF THE OVCHE POLE DIALECT AND SLOVENIAN GORISHKI – GORICHANSKI DIALECT	47

д-р Билјана ИВАНОВСКА д-р Марија КУСЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА м-р Татјана УЛАНСКА д-р Лилјана МИТКОВСКА Моника ЦЕНОВА Викторија КРСТЕВСКА ПРОЕКТОТ „УЛОГАТА НА ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ИНСТРУКЦИИ ЗА СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРИ УЧЕЊЕТО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК“ И НЕГОВО ПРЕТСТАВУВАЊЕ	53
д-р Марија КУСЕВСКА УЛОГАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО УБЛАЖУВАЧИ ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija Kusevska USE OF MODAL VERBS FOR MITIGATION IN ENGLISH AND MACEDONIAN	61
д-р Светлана ЈАКИМОВСКА МЕТОДИ НА ТЕРМИНОЛОШКАТА РАБОТА Svetlana JAKIMOVSKA, Ph. D. TERMINOLOGY METHODS	71
д-р Даринка МАРОЛОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА ПОВЕКЕЗНАЧНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК Darinka, MAROLOVA Dragana KUZMANOVSKA AMBIGUITY IN MACEDONIAN AND IN GERMAN LANGUAGE	81
Assist. Prof. Marija EMILJA KUKUBAJSKA, PhD Tatjana Plievska, M.A. candidate A FABIAN SOCIETY, FRANKFURT SCHOOL: UTOPIA, DYSTOPIA, “REALITY”	91
Катерина, СТОЈАНОВСКА д-р Марија, КУСЕВСКА ПИЦИН И КРЕОЛСКИ ЈАЗИК Katerina, STOJANOVSKA Docent Marija, KUSEVSKA PhD. PIDGIN AND CREOLE LANGUAGE	103
м-р Марија КРСТЕВА м-р Драган ДОНЕВ ТЕМАТСКИТЕ ПРЕОКУПАЦИИ ВО „ДОЛГА ЦРНЕЧКА ПЕСНА“ НА РИЧАРД РАЈТ Marija Krsteva Dragan Donev THEMATIC PREOCCUPATIONS IN RICHARD WRIGHT’S „LONG BLACK SONG“	113

д-р Ранко МЛАДЕНОСКИ д-р Толе БЕЛЧЕВ МАКЕДОНСКИ ПОЕМИ И ЕПОВИ ЗА НАЈСЛАВНИОТ МАКЕДОНСКИ КРАЛ Ranko Mladenoski, Ph. D. Tole Belcev, Ph. D. MACEDONIAN POEMS AND EPICS ABOUT THE MOST FAMOUS MACEDONIAN KING	119
Пацка ТАСЕВА д-р Толе БЕЛЧЕВ ЕСТЕТСКАТА ФУНКЦИЈА НА СИМБОЛОТ ВО „БЕЛИ МУГРИ“ ОД РАЦИН Paska TASEVA Tole BELCEV, Ph. D. AESTHETIC FUNCTION OF SYMBOLS IN “WHITE DAWNS” BY RACIN.....	131
д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ПОРТРЕТИРАЊЕ ПРЕКУ ДЕСКРИПЦИЈА (За портретите на Францка и Лојзе во романот „На пругорнината“ од Иван Цанкар) Lusi Karanikolova – Cocorovska, PhD PORTRAYAL THROUGH DESCRIPTION (About the portrayals of Francka and Lojze in the novel “Na prugorninata“ by Ivan Cankar)	141
Сања СПАСКОВА д-р Толе БЕЛЧЕВ НАРАТОРИТЕ И ФОКАЛИЗАТОРИТЕ ВО РОМАНОТ „СМРТТА НА ДИЈАКОТ“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ Sanja Spaskova Tole Belcev, Ph. D. NARRATORS AND FOCALIZERS IN THE NOVEL ‘THE DEATH OF THE NOVICE’ BY DRAGI MIHAJLOVSKI	151
д-р Јованка ДЕНКОВА ИЗМИСЛУВАЊЕ ИЛИ РЕАЛНОСТ НА ДЕТСКИОТ СВЕТ Jovanka DENKOVA, Ph.D. FANTASY OR REALITY OF THE CHILD’S WORLD	161
д-р Ева ЃОРЃИЈЕВСКА Canone inverso или за уметноста и бескрајот (критички осврт на романот од Паоло Мауренсиг) Eva GJORGJIEVSKA, PhD Canone inverso or the art and the infinity (Critical review on the novel of Paolo Maurenzig).....	169
Данче СТЕФАНОВСКА д-р Толе БЕЛЧЕВ НАРАТОРИТЕ ВО „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ Danche STEFANOVSKA Tole BELCEV, Ph. D. NARRATORS IN „THE DAUGHTER OF THE MATHEMATICIAN” BY VENKO ANDONOVSKI	175

д-р Ева ЃОРЃИЕВСКА м-р Јована КАРНИКИЌ КАРЛО ГОЛДОНИ И РЕФОРМАТА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ТЕАТАР Eva GJORGJEVSKA, PhD Jovana KARANIKIKJ, MA CARLO GOLDONI AND THE REFORM OF ITALIAN THEATER	185
м-р Крсте ИЛИЕВ м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА ИСКУШЕНИЕТО И СПАСЕНИЕТО ВО СЕР ГАВЕЈН И ЗЕЛЕНИОТ ВИТЕЗ Krste ILIEV Natalija POP ZARIEVA TEMPTATION AND SALVATION IN SIR GAWAIN AND THE GREEN KNIGHT	191
м-р Милена РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА ЕДНО ДРАМСКО ЧИТАЊЕ НА БАЛКАНОТ ВО „СЛОВЕНСКИОТ КОВЧЕГ“ НИЗ БЕЛА, ЛИКОТ-НОМАД Milena RISTOVA-MIHAILOVSKA, MA DRAMA READING OF THE BALCAN PENINSULA IN ‘SLAV CASKET’ THROUGH BELA, THE NOMAD CHARACTER	197
Проф. д-р Луси КАРНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ДЕСКРИПТИВНИТЕ „СЛИКИ“ ВО РОМАНОТ „СЕЛИДБИ“ ОД МИЛОШ ЦРЊАНСКИ Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD DESCRIPTIVE “PICTURES“ IN THE NOVEL “SELIDBI“ BY MILOS CRNJANSKI	207
м-р Биљана ИВАНОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА м-р Снежана КИРОВА м-р Татјана УЛАНСКА ЗОШТО ДА СЕ УЧАТ СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ? Biljana Ivanova, M.A. Dragana Kuzmanovska PhD. Snezana Kirova M.A. Tatjana Ulanska M.A. WHY LEARNING FOREIGN LANGUAGES?	223
Магдалена БАТЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ЗА КОМПЛЕКСНОСТА НА ИЗУЧУВАЊЕ НОВИ ЗБОРОВИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Magdalena BATEVSKA Nina DASKALOVSKA ON THE COMPLEXITY OF LEARNING NEW WORDS IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION	229

Марија КУЛАКОВА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА МОДЕРНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Marija Kulakova Nina Daskalovska, Ph.D. INTEGRATING MODERN TECHNOLOGY INTO ENGLISH LANGUAGE TEACHING	239
м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКСИОЗНОСТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija, Todorova Vesna, Kocева FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY	253
д-р Виолета ДИМОВА д-р Махмут ЧЕЛИК Умит СУЛЕЈМАНИ ИСТРАЖУВАЧКИТЕ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ – ОСНОВЕН УСЛОВ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КОГНИТИВНАТА НАСТАВА ВО ПАРАЛЕЛНИТЕ СО ТУРСКИ НАСТАВЕН ЈАЗИК Violeta DIMOVA, Ph. D Mahmut CELIK, Ph. D Umit SULEIMANI RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES – MAIN CONDITION FOR COGNITIVE EDUCATION IN CLASSES WITH INSTRUCTION IN TURKISH LANGUAGE	259
Анжела НИКОЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Anzela NIKOLOVSKA INTEGRATION OF VOCABULARY INSTRUCTION INTO FOREIGN LANGUAGE TEACHING	265
д-р Билјана ИВАНОВСКА „BLENDED LEARNING“ КАКО МЕТОД ВО ИЗУЧУВАЊЕТО СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СТРУКА Biljana IVANOVSKA, Ph. D. BLENDED LEARNING“ AS A METHOD WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	273

м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА¹
м-р Крсте ИЛИЕВ¹

ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ

Апстракт: Овој труд има за цел да ја разгледа проблематиката на влијанието на интернетот, особено социјалните мрежи врз младите луѓе, нивниот правилен развој и интернет опасностите кои ги демнат и ја загрозуваат нивната физичка и психичка безбедност. Тој упатува на проблемот дека родителите не се свесни за сите опасности кои надвиснуваат на иднината на нивните деца или, пак, не се моќни да сторат нешто за да ја променат таа општа состојба. Трудот се повикува на современи научни истражувања во светот кои укажуваат на релевантноста на проблемот, но воедно нудат решенија. Еден од основните чекори е информирање и едукација на родителите како да обезбедат безбедна интернет околина за нивното дете. Понатаму се разгледува влијанието на интернетот на јазикот, како мајчиниот така и англискиот јазик како интернационален и најзастапен на интернет; последиците од тоа влијание на когнитивниот и академскиот развој на идните генерации кои сега растат со интернет од својата втора година.

Клучни зборови: *млади, интернет, социјални мрежи, опасности, јазик, жаргон, академски успех.*

Natalija POP ZARIEVA²
Krstel ILIEV

THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG

Abstract: The aim of this paper is to present and investigate the issue of the influences of the Internet, especially the social networks, on young people, their development, as well as trace the Internet dangers that are hanging over and threatening their physical and psychological safety. It focuses on the fact that parents are mainly unaware of these hazardous influences, or do not have the capacity to prevent this common situation. The paper draws on contemporary scientific researches worldwide which point to the relevance of the issue and offer solutions. One of the basic steps that is suggested is education of the parents on how to provide a safe Internet environment for their child. Furthermore, we focus on the Internet influence on the mother tongue, that is Macedonian language, as well as and influence on the English language as a main language of the world-wide-web. We conclude that the Internet

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

² Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

has its profound negative effect on the Macedonian speakers' mother tongue oral and written competencies, which includes grammar and punctuation, and indirectly leads to the lower advancement in their cognitive development and academic progress.

Key words: *the young, Internet, social networks, dangers, language, slang, academic success.*

1. Вовед

Еден алармантен податок, на кој наидовме неодамна, го привлече нашето внимание и предизвика сериозна загриженост е фактот дека според неодамнешни истражувања до периодот кога сегашната генерација да наполни 80 години ќе има поминато 25% од нивните животи пред монитор за рекреативни цели. Овој факт е и повеќе од доволен да нè разбуди како наставници некако да делуваме. Детството и периодот на адолесценција се карактеризираат со изразена љубопитност за светот околу нас и желба за преминување на поставените граници. Меѓутоа, денешниот родител е ставен во таква позиција во која е скоро сосема невозможно да го заштити своето дете од потенцијални опасности.

Секако, не може а да не ја нагласиме и потврдиме позитивната страна на интернетот. Учениците денес може да научат скоро сè користејќи го интернетот, да разговараат со луѓе од целиот свет, да разменуваат искуства со своите врстници, да го осознаат светот и другите народи, обичаи, култури преку свое лично искуство. Истражувањето на одредена тема и наоѓањето на информации, литература на автори од целиот свет, како и литературна критика се нешта кои може да им го отворат видикот на гледање на светот, како и да ги оспособат за критичко и креативно размислување се некои од позначајните придобивки на глобалната мрежа.

2. Влијанието и опасностите од интернетот и социјалните мрежи

Зад сета палета од доблести на интернетот демнат опасностите што тој со себе ги носи. Како сè да започнува од зачленувањето во социјалните мрежи, како што се Фејсбук, Твитер, Мај спејс и многу други. Денес овие мрежи заземаат значајно место во животот на тинејџерите, а родителите како никогаш досега се наоѓаат во позиција да знаат толку малку за грешките што нивните деца ги прават секојдневно, а да може да сторат толку малку нудејќи ја својата мудрост и совет. Како резултат на тоа родителите се принудени да бараат лек, наместо превенција, да ги собираат ситните делчиња наместо да спречат штетата воопшто да биде направена. Проблемот лесно би се спречил кога би постоело некое магично копче кое би ја спречило секоја содржина за возрасни или, пак, би ги блокирало вознемирувачките коментари. Постојат ужасни примери кога деца достигнале состојба на очај, па дури и си го одзеле животот како резултат на ужасите од малтретирање преку интернет. Природата на мрежите им дозволува на луѓето прикриени со велот на анонимноста да им нанесат долгорочна штета на другите, а да не бидат препознаени и казнети.

Повеќето родители изразуваат мислење против социјалните медиуми, но не знаат доволно или не постои начин како да ја спречат или контролираат нивната употреба. За разлика од развиените општества, како Обединетото Кралство

на пример, кои имаат безброј организации, асоцијации и центри за заштита на децата да станат жртви на онлајн криминал, како што е СЕОР, Центар за заштита на делата од интернет експлоатација, како дел од Националната агенција за криминал. Овој Центар според весникот “The Guardian” има, пред сè, едукативна цел и до сега има спроведено обука на 13.000 возрасни и материјалите кои ги изготвиле ги виделе околу 2 милиони деца. Но, со својата активност придонеле да бидат уапсени повеќе од 1.600 интернет предатори.³ Очигледно е дека се работи на развивање на свеста кај возрасните и децата за тоа што е дозволено, а што опасно однесување на интернет. Бидејќи нашата земја е релативно млада и сè уште не почнала да се справува со овој вид на криминал се прашуваме каде што лежи решението на проблемот.

Како и секој проблем, решението е најчесто во сржта, најмалата клетка на општеството – семејството. Улогата на родителите во насочувањето на децата кон правилна и безбедна употреба на интернет е почеток на решението. Како што начините на комуникација еволуирале, децата сè помалку се изложени на комуникација лице в лице. Влегување во отворени дискусии со детето и покажување конзистентен интерес во начините на нивното интернет однесување е добар почеток. Можеби родителот би требало да размисли дали треба на детето да му се дозволи да има лаптоп во сопствената соба или тој ќе биде поставен на видно место во собата за дневен престој; исто така, да одлучи дали детето треба да има интернет пристап на мобилен доцна во ноќта, затоа што отуѓувањето вакви уреди доцна во ноќта секако го намалува ризикот. Односот на родителите кон пристапот на нивните деца до направи кои овозможуваат комуникација преку мобилен и интернет варира од најдопустливи родители до авторитативни, па дури и авторитарни (апсолутистички). Наш впечаток е дека кај нас интернетот и сè што носи тој со себе се смета за нешто модерно и авангардно, а родителите најчесто имаат претстава за опасностите што го демнат нивното дете. Во околината среќаваме родители кои, генерално, не му ја ограничуваат количината на интернет пристап или содржина на своето дете. А зачленување во социјални мрежи воопшто не претставува проблем, бидејќи значителен дел од родителите се редовно присутни на некои од нив. Постоенето на профили, на пример, на деца на 1 година, е очигледно. Но, веројатно не им паѓа на памет дека нивното 11 или 12-годишно дете исто е под дозволената возрасна граница на членови на Фејсбук мрежата, на пример. И истиот тој родител, веројатно, не знае дека постои начин да се избрише профилот на неговото дете, како и да се пријави во Центарот за помош на истата мрежа корисник на друг профил кој е под 13 години и истиот ќе биде избришан. Значи, во желбата да го исполниме и оживееме нашето слободно време, ние родителите свесно или несвесно го ставаме во опасност животот на нашето дете и безброј други деца кои ги знаеме, барем го жртвуваме нивниот правилен развој, физички и ментален, за што сме одговорни само ние. Родители кои се свесни за овој проблем, на пример познати личности како Џејми Оливер, јавно изјавиле дека им ја забраниле употребата на мобилен телефон и социјални мрежи на своите 10 и 1- годишни ќерки, дури

³ <http://www.theguardian.com/mcafee/child-safety-online>

и во услови каде што неговата постара ќерка била единственото девојче во одделението кое нема мобилен телефон. Во иста насока вреди да се спомене ставот на познатата режисерка Баронес Кидрон која го истакнува стравот од ефектите од интернетот на младите луѓе и повикува на построга регулатива. Според нејзината изјава, интернетот ги изнесува „најинтимните информации“ на децата и младите, „нивните спални соби“ и ги става на и-беј за продажба. Во период кога тие минуваат низ најголем личен развој и општествена промена. „Ние ѝ дозволивме на една легална мултимилијардерска индустрија целосно и бесконечно да има интимни и лични податоци за децата“. Интернетот прерасна од „слободен, отворен и демократичен систем“ во монетарен систем чијашто вредност „целосно зависи од обработка на податоци“.

3. Јазикот на социјалните мрежи

Јазикот има свој живот. Тој се менува и развива. Би било наивно да мислиме дека јазикот на социјалните мрежи не влијае на секојдневниот јазик што го користиме. Ова особено важи за англискиот јазик, затоа што тој е најзастапениот јазик на Интернет, 83.2% ⁴(*Language and the Internet* 2006 p. 230). Огромна палета од зборови кои потекнуваат од социјалните мрежи и пошироко Интернетот неосетно се провлекле во секојдневна употреба, без ние да го сфатиме тоа. Неколку познати зборови кои потекнуваат од речникот на социјалните мрежи се *blogsphere* (колективен збор за лични веб-сајтови на речени блогови), *troll* (создавач на конфликти кој започнува расправи и вознемирува луѓе) и *buzzword* (збор или фраза што е модерна во одредено време или контекст). И некои акроними направиле премин во секојдневниот говор како на пример „lol“. Друг познат феномен во последните неколку години е употреба на постоечки зборови или зборови кои означуваат брендови во контекст на социјалните медиуми. Овој процес е познат како „reappropriation“ и подразбира доделување на нови значења на зборовите или фразите. Такви примери се зборовите: „friend“ и „befriend“, кои потекнуваат од 13 век од староанглискиот јазик, кои денес благодарение на Фејсбук имаат сосема ново значење (процес на додавање или исклучување на некој од својот круг на пријатели). Постојат и примери на зборови кои означуваат брендови, а биле толку моќни што навлегле во англискиот јазик. „Google“ е еден од највпечатливите зборови, кој од поим кој означува машина за истражување на интернет преминал во глагол „Google it“, кој ја заменил фразата „пребарај на интернет“ во секојдневниот говор. Има примери и на зборови кои директно влегле во говорот преку социјалните мрежи како фразата „tweet it“, која означува да испратиш порака користејќи Твитер, но во суштина значи „сподели“. Значи, очигледно е дека социјалните мрежи направиле промени во начинот на кој се зборува англиски во секојдневниот говор. Ова од една страна значи збогатување на речникот на јазикот, кога нови зборови или зборови со збогатени значења влегуваат во јазикот, но од друга страна, во случајот со акроними значи осиромашување на јазикот, економичност во говорот која има редуccionистичко дејство.

⁴ Crystal, D. (2006) *Language and the Internet*, Cambridge: Cambridge University Press.

Овие нови зборови и фрази кои од социјалните мрежи влегуваат во жаргонот на луѓето, понатаму честопати го продолжуваат својот живот и наоѓаат место во речниците. Прашањето како жаргонот се шири веќе извесно време им се наметнувал на лингвистите и антрополозите. Одговорот станал многу полесен со доаѓањето на социјалните мрежи. Мрежите како Твитер им овозможуваат на лингвистите попрецизни и лесно достапни белешки за нашата употреба на некој збор. Џејкоб Ајзенштајн и неговите колеги од Институт за технологија во Џорџија, Атланта, спровеле истражување на 30 милиони твитови, со кои покажале како одредени популарни жаргонски зборови се ширеле низ САД. Според Џули Колман, социјалните мрежи се причина за брзото ширење на зборовите низ светот, денес за само неколку недели или месеци, додека порано им требало и неколку години. Во „The Life of Slang“ таа констатира:

“It’s not necessarily that language is changing more quickly, but technologies have developed and they allow the transmission of slang terms to pass from one group to another much more quickly... Computers have also allowed people to document their own slang in innovative and interactive ways. Although the results aren’t always very good, this material will continue to be invaluable to slang lexicographers, and the wealth of material online allows us to seek evidence in new ways.⁵

(p.293)

Еден друг проблем, кој се наметнува кога станува збор за *онлајн* комуникација е фактот дека родителите и нивните деца не зборуваат ист јазик. За нештата да биде посложени и за оние родители кои се свесни за опасностите кои ги демнат децата на интернет и социјалните мрежи и кои ги презеле сите мерки за безбедност на нивните деца, сепак во желбата да ги поминат поставените граници децата успеале да создадат интернет јазик кој се состои од знаци, кратенки, акроними и слично кои само тие може да ги разберат. Според проучувања околу 81% од тинејџерите користат интернет сленг, а процентот на родители кои го разбираат овој сленг е многу мал. Според податоците на ова истражување само 30% од родителите на 10-18-годишни деца можеле прецизно да го дефинираат значењето на 6 популарни интернет сленг термини, меѓу кои „LMRL“, „frape“, „YOLO“, „ASL“, „POS“ и „trolling“. Предупредувањето „POS“ (parent over shoulder – родител зад моето рамо) е акроним кој само 28% од родителите го знаеле. Најмалку разбран акроним бил „LMRL“ (let’s meet in real life) со околу 8% од родителите кои го дефинирале, што значи дека родителите не се свесни за плановите на нивните деца да се сретнат со непознато лице со кое комуницирале на интернет. Истражувањето од страна на веб-страницата knowthenet.org.uk укажува на фактот дека помалку познатите фрази може да имаат посериозни ефекти врз децата затоа што тие укажуваат на присуство на родител, значи скриена цел за недозволено однесување од страна на децата и можноста за средба во вистинскиот свет. Разбирањето на ваквите интернет фрази е посебно важно за родителите да го разберат однесувањето на нивните деца на интернет и да преземат мерки за заштита на своите деца.

⁵ Coleman, J. (2012) The Life of Slang. Oxford: Oxford University Press.

4. Македонскиот јазик, граматика и интерпункција и социјалните мрежи

Што се однесува до нашиот мајчин јазик употребуван на интернет, можеби не се употребуваат толку акроними како во англискиот јазик, но затоа пак забележлив е фактот дека правилниот македонски и литературен јазик го губи своето место и е заменет со многу направилни зборови кои патем изгубиле една буква на почеток „NOGU E UBAVOOO“ или удвоиле буква да изразат поголем восхит, а да не употребат многу зборови. Секако дека е занемарено правилото за големи букви кое изразува емоција во која тој што пишува мејл или слично му вреска лицето на кое му пишува. Не се почитува ниту правилото за голема буква, па таа може да се појави и во средина на реченица како во овој случај „SrCee“. Интерпункцијата е само губење време, па две реченици се често слеани во една, а употребата на запирката е премногу тешка: „sreken rodenden jovana da porasnes golema“, „fala pozdrav i do vas“. Тафтологијата е чест пример како „pozdrav do najubavata lepotica“, како „лепотица“ да не значи некоја личност која е многу убава. Се среќава комуникација која се состои само од знаци и бројки и ние родителите тешко би ја разбрале доколку не е дешифрирана од некој на помлада возраст како што е знакот „<33“. А следните неколку реда зборови пренесуваат некој позитивен разговор во вид на коментари на две другарки на Фејсбук под сликата која една од нив ја поставила на својот сид:

Член А: Soncccccccc

Член Б: Macccc

Член А: zhicccc ☺

Член Б: cccccccccccccccc :D:D:D:D:D

Овие неколку примери се само дел од обидите да се намали комуникација на минимум, да се звучи „модерно“, „трендовски“, а притоа воопшто не имајќи предвид како сето тоа звучи и колку писмени и елоквенти зборуваачи ќе станат во иднина, како таквата минималистичка и знаковна комуникација ќе се одрази на нивниот интелектуален и академски развој. Граматички и стилски неправилната комуникација станува толку вткаена во нивното битие што младите луѓе, средношколци, студенти ја губат смислата и осетот за видот на комуникација, дали е формална или неформална, што несвесно продолжуваат да комуницираат со несоодветен стил со своите професори кои ги подготвуваат за идни академски граѓани и ги ставаат во позиција да замижат пред нивниот низок стандард на комуникација и не само сиромашен туку и погрешен стандарден македонски јазик. Следниов допис по мејл укажува на успешните обиди на младите да го симнат на најниско можно ниво пишуваниот македонски јазик.

Добарден професорке се извинувам што ви го одземам времето но јас дури сега видов дека сај сум ги пријавила на грешка во прва декада .. сакам да ве прашам дали можам да дојдам да го полагам во втора декада ... ако има некој проблем со внесување на оценките тогаш ќе го полагам во прва сега но сакав прво да ве прашам

Се најдобро

Развојот на младите во однос на употребата на јазикот и нивната писменост е деградирана со нивната страсна присутност на социјалните мрежи, при што се губат придобивките од вербалниот говор и пишување за сметка на невербалниот или граматички неправилен јазик. Социјалните мрежи не само што имаат големо влијание на нивната способност за комуникација, негативно бидејќи таа е пасивна, туку и на когнитивниот развој. На тоа се должат безбројните примери на намалени општи знаења на учениците во средно образование и трендот на опаѓање на постигнувањата на факултет. Тие сè помалку и помалку го користат интернетот за истражувања во своите студии, а сè почесто „спијат“ на социјалните мрежи кои го осиромашуваат нивниот говор, вештините за пишување, креативното и критичкото пишување.

5. Заклучок

Опасностите од употребата на интернетот и социјалните мрежи на децата на помала возраст главно се сведуваат на ризици од малтретирање, злоупотреба, откривање на лични податоци и осознавање на содржина за возрасни која негативно влијае на развојот на младиот човек. Решението треба за почеток да се бара во семејството, родителите. До периодот кога ќе наполнат полнолетност, опасностите од малтретирање или злоупотреба во повеќе случаи се надминати, останува само како негативна последица нивната интелектуална забавеност и спреченост да се развиваат до максимум, неспособноста да се изразат прецизно и комплетно во пишана или усна форма бидејќи читањето домашна и светска литература била заменето со разгледување на туѓи лични фотографии и пишување кратки знаковни коментари. Задача на секој родител е да му овозможи заштита на своето дете од какви било опасности, но и да му овозможи и богат интелектуален развој кој ќе му помогне да успее во професионалниот живот. Задача, пак, на луѓето вработени во која било гранка од образовниот систем е да ги развијат во најголема мера сите капацитети на младиот човек. Но, останува да се прашама дали улогата на учителот, наставникот, професорот освен што е второстепене не е директно зависна од задачата која ја завршил родителот.

Користена литература

1. Australia's internet safety advisory body, *A parent's guide to internet safety HOW TO KEEP YOUNG INTERNET USERS SAFE*, Australian Communications and Media Authority, 2007
2. Coleman, J. (2012) *The Life of Slang*. Oxford: Oxford University Press.
3. Crystal, D. (2006) *Language and the Internet*, Cambridge: Cambridge University Press.
4. Görzig, A. (2011) *Who bullies and who is bullied online? A study of 9-16 year old internet users in 25 European countries*.
5. Livingstone, S., Ólafsson, K. and Staksrud, E. (2011) *Social networking, age and privacy*.

6. Staksrud, E., Livingstone, S., Haddon, L. and Ólafsson, K. (2009) What do we know about children's use of online technologies? A report on data availability and research gaps in Europe.
7. <http://www.theguardian.com/mcafee/child-safety-online>
8. <http://www.scholastic.com/parents/resources/article/your-child-technology/keeping-kids-safe-online>
9. <http://www.telegraph.co.uk/education/educationadvice/10370012/Internet-safety-its-time-to-learn-what-your-children-know.html>